

Postmoderna.

Ze „Slovníku kulturních studií“ autora Chrisa Barkerého.

Postmodernismus.

Současný naléhavý nástup konceptu postmodernismu není pouhou akademickou módou, ale také a zejména reakcí na podstatné změny v uspořádání našich sociálních světů. Pojem postmodernismus ovšem obklopuje zmatek, protože se plete s konceptem postmodernity a i sám o sobě se užívá různými způsoby. Zatímco myšlenka postmodernity se vztahuje k historickým vzorcům společenské organizace, postmodernismus odkazuje k otázkám kultury a vědění. Koncept postmodernismu lze tedy chápat jako:

Kulturní styl vyznačující se intertextualitou, ironií, pastišem, prolínáním žánrů a brikoláží.

Jazykem postmoderny byly popsány významné kulturní změny v současném životě. Jádrem postmoderní „struktury pocitu“ je pocit roztržité, mnohoznačné a nejisté povahy žití v souvislosti s vnímaným zrychlením jeho tempa. Tento pocit působí společně s vědomím ústředního postavení nahodilosti v současném životě. Tyto společenské a kulturní změny dnes mají v západních společnostech vedoucí postavení, ale nutně neznamenají ostrý rozchod s modernou.

Ústředním kulturním stylem postmoderny je brikoláž, kterou je možné najít v architektuře, filmu a klipch populární hudby (příklady jsou MTV nebo film *Bladerunner*). Postmoderní kultura se vyznačuje reflexivní intertextualitou, tedy citacemi textů v rámci jiných textů. Patří sem explicitní narážky na konkrétní kulturní produkty a postranní odkazy na jiné žánrové konvence a styly. Intertextualita tohoto druhu je součástí rozšířené kulturní sebereflexe, která se zabývá historií a funkcí kulturních produktů. Mezi stylistické ukazatele postmodernismu v umění, filmu a televizi patří estetická sebereflexivita, juxtapozice/montáž, paradox, mnohoznačnost a stírání hranic žánru, stylu a dějin.

O významu nebo bezvýznamnosti postmoderní kultury se žhavě debatuje. Podle některých (např. Baudrillard a Jameson) je současná kultura tvořena kontinuitálním tokem obrazů, jenž neustavuje žádnou konotační hierarchii. Nejenže se nevyznačuje hloubkou a smyslem, ale ani moderním rozlišením mezi skutečným a neskutečným, veřejným a soukromým, uměním a realitou. Je to hyperrealista, v níž jsme přehlčeni informacemi a obrazy.

Naproti Chrisu Barkerovi, v „Lexikonu teorie literatury a kultury“ postmodernismus je více úzkým pojmem. Podle knihy, to je označením kulturnědějinné epochy po moderně, resp. esteticko-

filozofických konceptů a kulturních konfigurací této doby. Za výchozí bod postmoderny většinou považovány umělecké, politické a mediální proměny v 60. letech 20. století v USA. Oproti tomu daný pojem označuje literární styly a kulturní jevy typické pro tuto epochu. Postmodernismus lze v mnoha ohledech považovat za pokračování a radikalizaci poznávací skepse a krize reprezentace, které přinesla moderna. Na druhou stranu označuje zlom a odvrát od elitářského chápání umění a pojetí vědění, které byly typické pro modernu. „Vysoká kultura“ a populární kultura do sebe vzájemně zasahují, mnoho menšin a subkultur zpochybňuje dominantní hodnotová měřítka a koncepty. Ztráta orientace, která z toho vyplývá, se promítá i do teoretických reflexí ztráty skutečnosti, jako např. do zjištění, že realita je vytlačována a nakonec nahrazena multimediálními technologiemi simulace, nebo že jakékoli vědomí dějinnosti se ztrácí v povrchní estetice konzumní společnosti.

V souvislosti s tím, existuje taky několik pojmů postmoderny, které někde nosí navzájem vylučující charakter, ale všechny se navrhují jako fenomén kultury. Tak, například, ve výkladu Umberta Eca postmodernismus v širším slova smyslu je to mechanismus řazení jedné kulturní epochy jinou, která vždy přijde na směnu modernismu (avantgardnosti), o čem ještě autor dělal poznámky ve své práci „Jméno růže“. Avšak podle H. Lethena a S. Suleimana postmodernismus jako komplexní umělecký jev neexistuje. Lze o něm mluvit jen jako o přehodnocení principů modernismu, ovšem postmoderní reakci považují jako mýtus. Nicméně Jean-François Lyotard pokládal daný pojem za společný kulturní jmenovatel druhé poloviny 20. století, unikátní období, v základě kterého leží tak zvaná „postmoderní citlivost“ – specifické nasměrování na vnímání světa jako chaos.

Fenomén postmodernismu je v současné době v centru pozornosti filozofického zájmu, o čemž svědčí nejen velká hromada zásadních analytických prací, které se věnují tomuto jevu a trvalý nárůst jejich zveřejnění od roku 1995 až 2000, ale také i vytvarovaná tradice popularizace postmoderny. Při hledání vlastního pojetí filosofie postmodernismu se realizuje hlavně ve směru vývoje moderní kultury, se zaměřením na studium nejvíc aktuálních problémů, které zdůrazňují na sebe pozornost nejen humanitárního, ale i přírodně vědeckého poznání: mezi nimi mohou být pojmenovány takové problémy, jakými jsou problém nelinearity, přehodnocení v moderní kultuře jevu determinismu, zásadně nová interpretace fenoménu tempomorality atd.